Evropská komise

Podrobný průvodce autorským právem v oblasti vzdělávání

Usnadnění (opakovaného) používání děl ve třídách, ve školách a v e-learningu napříč Evropou v souladu se zákonem

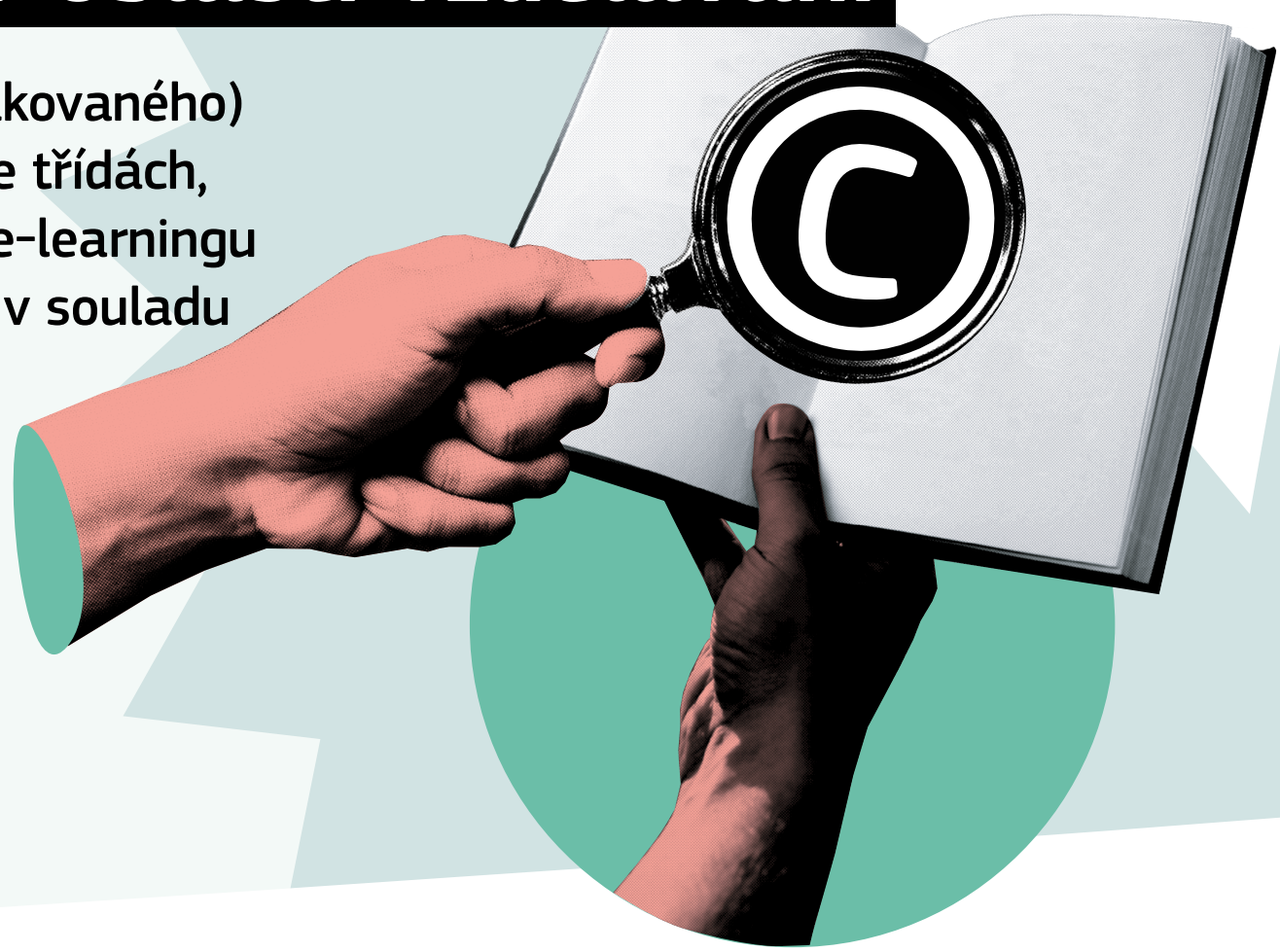

Učit se a sdílet

#DigitalEU

Proč je autorské právo pro vzdělávání důležité?

Pedagogové a studenti se spoléhají na přístup k široké sbírce zdrojů, jako jsou učebnice, odborné časopisy, články, monografie, datové soubory, obrázky, zvukové nahrávky, videozáznamy a mnohé další. Tyto materiály jsou nepostradatelné pro studium, výuku, přípravu zajímavých vyučovacích hodin a také na podporu výzkumu a učení studentů.

Porozumění autorskému právu otevírá dveře k poznání: umožňuje učitelům opakovaně používat a sdílet obsah v souladu se zákonem a s právní jistotou a zároveň respektovat práva autorů. Protože většina naučných děl je chráněna autorským právem, základní znalost této problematiky je pro pedagogy klíčem k ochraně práv a odpovědnému sdílení zdrojů.

⚠ **Tato příručka je obecný dokument vycházející z právního rámce EU. Důležité podrobné požadavky se stanovují na vnitrostátní úrovni a mohou se v jednotlivých státech lišit. Před zveřejněním nebo opakovaným používáním digitalizovaného obsahu třetí strany se vždy řiďte legislativou platnou ve vaší zemi nebo vyhledejte rady kvalifikovaného odborníka.**

Reálný scénář

Učitel chce použít dílo třetí strany (např. filmovou ukázku, úryvek z knihy/článku, obrázek nebo skladbu) pro účely výuky ve třídě nebo prostřednictvím zabezpečené digitální platformy. Co je povoleno na základě výjimek z autorských práv a omezení autorských práv a kdy je zapotřebí získat licenci od držitelů práv? Postupujte podle níže uvedených kroků.

KROK 1

Identifikace díla a držitelů práv

Jaký typ materiálu chcete použít a kdo vlastní příslušná práva?

Jaký typ díla používáte?

Učitelé a studenti pracují s širokou škálou materiálů, jako jsou knihy, odborné časopisy, básně, noviny, články, databáze, tabulkové procesory, interaktivní moduly nebo rukopisy. Tyto materiály mohou obsahovat různé prvky – například ilustrace, předmluvu napsanou jiným spisovatelem, fotografie v knize, nahrávky, úryvky textů nebo ukázky z videí, mapy, multimédia nebo jiné materiály ve vlastnictví jiných držitelů práv.

Kdo dílo vytvořil nebo se na něm podílel?

- Autoři
- Ostatní tvůrci (nositelé práv), jako jsou nakladatelé, producenti, vysílací stanice a interpreti

Proč je to důležité

Autorské právo je souborem práv. Klíčová práva zahrnují následující:

Majetková práva autora

- **Právo na rozmnožování díla:** právo vytvářet kopie díla
- **Právo na rozšiřování:** právo distribuovat fyzické kopie díla
- **Právo na sdělování díla veřejnosti:** právo zpřístupnit dílo veřejnosti, a to také online
- **Právo na úpravu:** právo dílo pozměnit

Osobnostní práva autora

- **Právo osobovat si autorství:** právo být uváděn jako autor díla
- **Právo na nedotknutelnost díla:** právo vznést námitku proti zásahům, které by mohly poškodit dobré jméno autora

Osobnostní práva autorovi zůstávají i po převodu majetkových práv k dílu. V některých zemích mohou zůstat platit navždy, a to i po vypršení platnosti majetkových práv.

Další související práva

- Práva producentů
- Práva vysílacích stanic
- Práva interpretů a jiných tvůrců
- Práva vydavatelů tisku

PŘEJDĚTE NA KROK 2 ⇢

KROK 2

Kontrola stavu

V EU autorské právo obvykle platí po dobu **70 let** od smrti autora*. I poté však mohou být stále uplatňována osobnostní práva. Po uplynutí této doby ochrana končí a dílo se stává **volným dílem** – to znamená, že ho můžete používat bez nutnosti získat povolení.

autorského práva k dílu

Je dílo stále chráněno autorským právem, nebo je volným dílem?

Pokud se na dílo ochrana autorským právem již nevztahuje (jedná se o volné dílo), můžete ho používat. Dodržujte však osvědčené postupy:

- **Dodržování osobnostních práv:** Vždy uveďte autora a dílo nijak neměňte.
- **Jasné označení:** Označte dílo jako „volné dílo“ a uveďte krátké prohlášení o právech („I nadále mohou platit osobnostní práva“).
- **Ověření legitimního zdroje:** Používejte díla z důvěryhodných archivů nebo depozitářů a využívejte standardní nástroje pro označení autorských děl, jako je značka Public Domain Mark – Creative Commons.

Pokud je dílo volným dílem a dodržujete výše uvedené postupy,

→ PŘEJDĚTE NA KROK 5

Pokud je dílo stále chráněno autorským právem (nebo je stav autorských práv nejistý), považujte ho za dílo chráněné, dokud nebude doložen opak, a PŘEJDĚTE NA KROK 3 ⇢

*Vždy dodržujte vnitrostátní předpisy, protože podmínky ochrany pro konkrétní typy děl anebo okolnosti se mohou lišit.

⇠ ZPĚT NA KROK 1

Práva k jednomu dílu mohou náležet více osobám. V takových případech může být vyžadováno povolení od každého držitele práv.

KROK 3

Rozhodnutí, jak budete dílo užívat, a ověření stávající licence nebo výjimky

Jak zamýšlíte dílo užívat a existuje již licence nebo výjimka, která to povoluje?

Co je povoleno, závisí na tom, jak zamýšlíte dílo užívat a zda již vaše škola nebo instituce má licenci k takovému užívání.

Vyberte možnost, která nejlépe vystihuje vámi zamýšlené použití.

- **Ukázat dílo ve třídě (osobní kontakt)**

Zobrazit text/obrázky na obrazovce, přehrát krátké filmy nebo hudební ukázky pouze pro studenty ve třídě.

To je obvykle povoleno na základě výjimky pro vzdělávání nebo na základě školní licence. Dílo nenahrávejte a dále nesdílejte.

- **Sdílet na zabezpečené školní síti (intranetu)**

To je často povoleno na základě výjimky pro digitální a přeshraniční výuku za předpokladu, že přístup je omezen pouze pro zapsané studenty a je chráněn heslem. Když již obsah nepotřebujete, doporučuje se ho ze sítě odstranit.

- **Poskytnout krátké úryvky nebo studijní podklady**

To je obvykle povoleno na základě výjimek pro vzdělávání nebo školní licence k reprodukci díla (ale pouze ve fyzické podobě). Pro reprodukci celého díla je však obvykle vyžadována licence.

- **Citovat krátké pasáže pro vysvětlení**

To je povoleno na základě výjimky pro citace nebo vzdělávání.

- **Upravit, remixovat nebo přeložit**

Pro editaci obrázků, hudby nebo videa nebo pro vyhotovení překladů může být vyžadováno povolení, pokud příslušná licence nepovoluje úpravu.

- **Zveřejňovat volně na internetu nebo na sociálních sítích**

Na tento případ se výjimky obvykle nevztahují – používejte pouze volná díla nebo volně licencovaný obsah, případně obsah, ke kterému má vaše instituce licenci.

Ověřte stávající licence instituce nebo příslušné výjimky

Než uplatníte výjimku, ověřte nejprve u své školy, univerzity nebo knihovny, zda se na díla, která zamýšlíte použít, vztahuje stávající licence.

Mnoho institucí má uzavřeny dohody s nakladateli nebo organizacemi kolektivní správy (CMO), které pedagogům umožňují reprodukovat nebo užívat konkrétní materiály za stanovených podmínek.

Pokud se na váš případ použití vztahuje licence, dodržujte přesně její podmínky
→ PŘEJDĚTE NA KROK 5

Pokud se žádná licence neuplatňuje, ověřte, zda váš případ použití splňuje podmínky výjimky.

Výjimky obvykle povolují použít obsah chráněný autorským právem pro ilustrační účely při výuce za předpokladu splnění všech následujících podmínek:

- použití je nekomerční povahy a výhradně pro vzdělávací účely;
- používají se pouze krátké úryvky nebo části nezbytné pro ilustrační účely;
- přístup je omezen pouze pro studenty a zaměstnance (na pracovišti nebo na zabezpečené digitální síti);
- autor a zdroj jsou řádně uvedeni;
- jsou dodrženy místní předpisy v oblasti autorských práv (v některých zemích je stanovena delší doba platnosti nebo jsou stanoveny další limity).

Pokud váš případ použití tyto podmínky splňuje, můžete → PŘEJÍT NA KROK 5

Pokud ne, PŘEJDĚTE NA KROK 4 ⇢

⇠ ZPĚT NA KROK 2

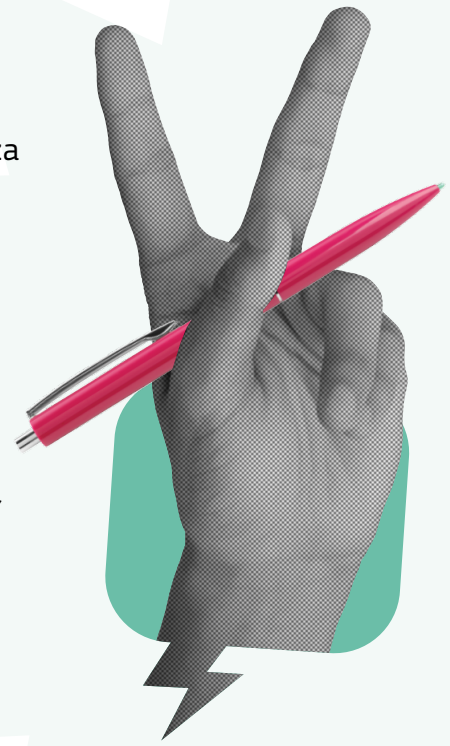

KROK 4

Získání povolení

Jak můžete získat povolení k užívání díla, pokud se neuplatňuje žádná licence ani výjimka?

Pokud se na váš případ použití nevztahuje licence instituce ani výjimka pro vzdělávání, je třeba před užitím díla získat povolení.

Kontaktujte svou instituci (školu, univerzitu, knihovnu).

Ta může ověřit stávající smlouvy nebo vaším jménem kontaktovat držitele práv nebo příslušnou organizaci kolektivní správy a požádat o získání licence, přičemž zajistí písemné potvrzení pro případy použití identifikované v kroku 3.

Veďte si přehledné záznamy o povoleních, licencích a korespondenci!

Když máte povolení, → PŘEJDĚTE NA KROK 5

⇠ ZPĚT NA KROK 3

KROK 5

Bezpečné sdílení se studenty

Po ověření platnosti výjimky nebo získání licence můžete sdílet materiály se studenty odpovědně a transparentně.

Osvědčená praxe (v příslušných případech)

- Vždy uveďte autorství: název, autora, zdroj, datum, prohlášení o právech nebo licenci. Můžete přidat krátkou poznámku typu: „Určeno pouze pro tuto třídu – zákaz nepovoleného zveřejňování a stahování.“
- Ke sdílení používejte bezpečné prostředí s omezeným přístupem – například školní platformu chráněnou heslem (intranet) nebo depozitář s omezeným přístupem – a po ukončení kurzu nebo platnosti licence obsah odstraňte.
- Používejte pouze legitimní zdroje: nasměrujte studenty na oficiální webové stránky nakladatele, databáze instituce nebo ověřené videokanály.
- Používejte obsah z licencovaných databází vaší školy.
- Vždy si pečlivě pročtěte licenční podmínky.
- Zvažte zveřejnění materiálů, které vytvoříte na základě licence Creative Commons, pokud to vaše instituce povoluje.
- Používejte obsah pouze pro vzdělávací (nekomerční) účely, například pro ilustrační účely ve výuce.
- Používejte pouze to, co je nezbytné – úryvky, ukázky nebo dílčí části pro vzdělávací účely.

⇠ ZPĚT NA KROK 4

Rychlá kontrola

1. Zkontrolujte, zda je materiál chráněný autorským právem, nebo zda se jedná o volné dílo.
2. Ověřte, zda se na obsah vztahuje licence vaší instituce nebo volná licence (např. Creative Commons).
3. Ověřte, zda se na váš případ použití vztahuje některá z výjimek z autorského práva (např. výjimka pro vzdělávání).
4. Pokud se neuplatňuje žádná licence ani výjimka, získejte licenci nebo povolení od autora nebo držitele práv – buď přímo, nebo prostřednictvím organizace kolektivní správy.

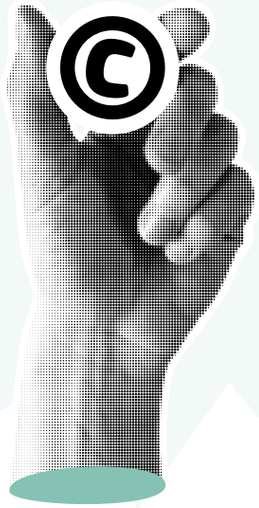

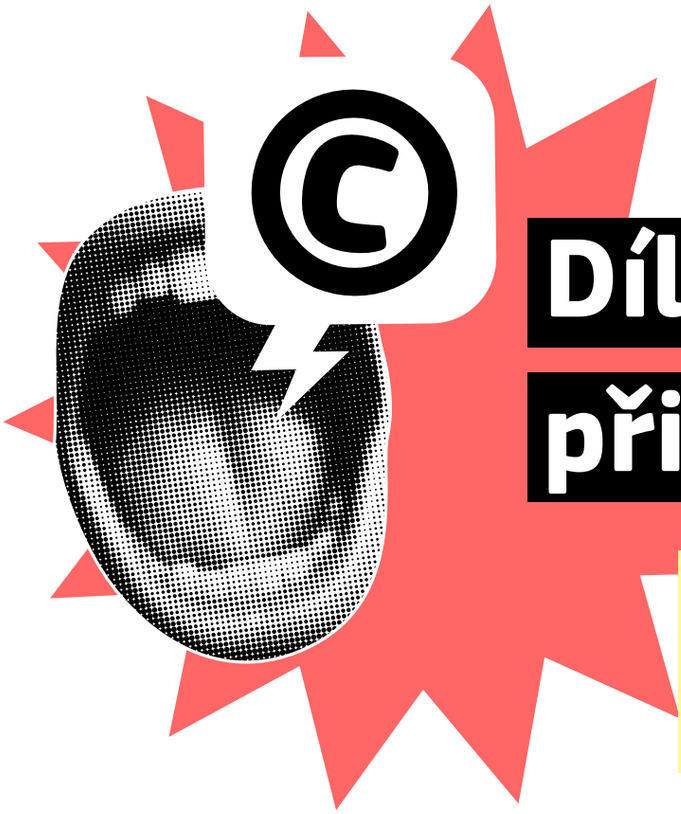

Dílo je nyní připraveno k užívání!

PAMATUJTE

Autorské právo je částečně harmonizováno na úrovni EU. Platný právní rámec je stanoven na vnitrostátní úrovni. Před zveřejněním nebo opakovaným používáním digitalizovaného obsahu se vždy řiďte vnitrostátní legislativou nebo vyhledejte rady kvalifikovaného odborníka.

Více informací

Více informací o autorském právu EU

Časté dotazy ohledně autorských práv pro učitele v konkrétních zemích, dle EUIPO

Seznam licencí – Creative Commons

Další informace o opakovaném používání audiovizuálního obsahu ve vzdělávání ze stránek Europeana

Vzdělávací portál Akademie EUIPO

#DigitalEU

© European Union, 2025. Opakované použití tohoto dokumentu se povoluje za předpokladu, že je řádně uvedeno autorství a jsou vyznačeny jakékoli změny (licence Creative Commons Attribution 4.0 International). K veškerému použití nebo reprodukci prvků, které nejsou ve vlastnictví EU, může být nutné získat povolení přímo od příslušných držitelů práv. Není-li uvedeno jinak, všechna vyobrazení jsou chráněna autorskými právy © Evropské unie.